

Lausunto annettu Lausuntopalvelu.fi:ssä

D/624/04.13.00/2024

Lausunto koskien luonnosta VTV:n määräykseksi avoimuusrekisterilain tarkoittamien vaikuttamistoiminnan taloudellisten tietojen muodostamisesta

Lausunto koskien vaikuttamistoimintaan osallistuneiden henkilöiden ja niiden kokonaismäärän muodostamista (kohta 2.1)

Vaatus ilmoittaa vaikuttamistoimintaan osallistuneiden henkilöiden kokonaismäärä perustuu avoimuusrekisterilakiin (430/2024). Määräysluonnoksen mukaan kokonaismäärään lasketaan kaikki vaikuttamistoimintaan osallistuvat henkilöt, pois lukien henkilöstöhallintoon ja/tai tukitoimintoihin kuuluvat henkilöt.

Määräysluonnos on tältä osin selkeä.

Lausunto koskien vaikuttamistoimintaan osallistuneiden henkilöiden vaikuttamistoimintaan käyttämien henkilötyövuosien muodostamista (kohta 2.2)

Avoimuusrekisterilain (430/2024) mukaan avoimuusrekisteriin sisältyy vaikuttamistoimintaan osallistuneiden henkilöiden kokonaismäärä ja näiden vaikuttamistoimintaan käyttämät henkilötyövuodet. Laissa ei määrätä, että avoimuusrekisteriin tulisi ilmoittaa työtunnit.

Katsomme, että ilmoituksen tulisi perustua hallituksen esitystä (HE 98/2022 vp) seuraten toimijan arvioon vaikuttamistoimintaan käytetyistä henkilötyövuosista. Vastaavasti mahdollisen taloudellisiin tietoihin perustuvan tarkastuksen tulisi perustua esimerkiksi työntekijöiden titteleihin ja selvitykseen siitä, mitä kunkin henkilön työtehtäviin kuuluu, ei tuntikirjanpitoon.

Hallituksen esityksessä (HE 98/2022 vp) todetaan: *Säännöksessä käytetään termiä tiedot, mutta käytännössä kysymyksessä on toimijan antama arvio.* Esityksessä todetaan myös seuraavaa: *Kuten lobbauksen nykytilaa kartoittanut tutkimus osoittaa, osalla toimijoista on hankaluuksia erottaa vaikuttamistoimintaan käytettyjä resursseja muun toiminnan resursseista.*

On tärkeä huomata, että avoimuusrekisteriin ilmoitettava vaikuttamistoiminta on vain yksi osa vaikuttamistoimintaa. Useimmissa vaikuttamistoimintaa tekevissä organisaatioissa avoimuusrekisteriin raportoitavat toimet ovat osa suurempaa vaikuttamistoiminnan kokonaisuutta. Arvioimme, että on käytännössä hankalaa, ellei jopa mahdotonta, eritellä täsmällisesti erityisesti vaikuttamistoiminnan valmistelutyöstä osuutta, joka liittyisi ainoastaan rekisteriin raportoitavaan osuuteen. Tästä päällekkäisyydestä johtuen ilmoitusvelvolliset saattavat arvioida avoimuusrekisteriin ilmoitettavan vaikuttamistoimintaan käyttämänsä ajan hyvin eri tavoilla. Määräyksellä ei siis pystytä vaimistamaan tietojen yhdenmukaisuutta ja vertailukelpoisuutta. Tästä syystä katsomme, että määräyksessä ei pitäisi edellyttää, että toimijat ilmoittavat avoimuusrekisteriin työtunnit. Vapaaehtoisten ja luottamushenkilöiden tekemän vaikuttamistoiminnan osalta työtuntien ilmoittaminen ei ole mahdollista siksikään, että heillä ei ole työaikalain mukaista velvollisuutta pitää työaikakirjanpitoa.

Lausunto koskien vaikuttamistoimintaan liittyvien markkinointi- ja edustamiskulujen muodostamisesta (kohta 2.3)

Markkinointi- ja edustamiskulujen muodostamisessa saattaa aiheutua haasteita samasta syystä kuin henkilötyövuosien muodostamisessa eli joissain tapauksissa, erityisesti markkinointikulujen osalta, saattaa olla haasteellista eritellä täsmällisesti vaikuttamistoiminnan osuutta, joka liittyy ainoastaan rekisteriin raportoitavaan osuuteen.

Muut havainnot

Avoimuusrekisterilain jatkokehittämisessä tulisi taloudellisten tietojen ilmoittamista selkeyttää lain tasolla siten, että henkilötyövuosien ilmoittaminen perustuu ilmoitusvelvollisen arvioon. Tällöin mahdollisen tarkastuksen kohteena ei olisi työaikakirjanpito vaan ilmoitusvelvollisen selvitys työntekijöiden titteleistä ja työtehtävistä sekä siitä, mihin arvio perustuu.

Edellisiin huomioihin perustuen suhtaudumme kriittisesti siihen, olisivatko määräyksen vaikutukset perusteluihin kirjatus mukaiset (kohta 6): määräys ei toteutuessaan välttämättä selkeyttäisi ilmoittamiseen liittyvää menettelyä eikä välttämättä tarkentaisi tietoja niin, että raportoidut tiedot olisivat yhdenmukaisia ja vertailukelpoisia. Määräys tulee myös väistämättä aiheuttamaan lisää hallinnollista työtä ja kustannuksia ilmoitusvelvollisille.